

فهرست مطالب

۲		اشاره
۴		ضرورت ورود به حوزه پژوهشی
۵		اهداف ورود به این حوزه
۶		از کجا و چگونه شروع کنیم؟
۹		گام اول-شناخت منطقه
۱۳		گام دوم- یافتن راه حل علمی
۱۵		گام سوم- ارائه راه حل و اجرای آن
۱۷		چالش‌های پیش روی و نحوه غلبه بر آن
۲۰		نمونه‌های موفق

اشاره

کار علمی در دانشگاه و در کشور باید جهادی باشد.

به نظر من امروز موضوعاتی وجود دارد که می‌تواند مورد بحث در محیط‌های دانشجویی واقع شود و همین زمینه‌های شور و نشاط گوناگون علمی و اجتماعی را به وجود آورد؛ یکی‌اش مسئله‌ی «حماسه‌ی اقتصادی» است. ... این‌ها جزو بحث‌هایی است که می‌تواند سرنوشت کشور را تغییر دهد. البته حماسه‌ی اقتصادی یک مسئله‌ی زودگذر نیست؛ اینجور نیست که حالا ما چند ماه حماسه‌ی اقتصادی به راه بیندازیم و به نتایجی دست پیدا کنیم؛ نه، حماسه‌ی اقتصادی یک عنوان و یک تیتیر برای یک حرکت بلندمدت است، که می‌تواند در سال ۹۲ شروع شود، و باید هم شروع شود.

امروز یکی از نیازهای اساسی و درجه‌ی یک کشور، نیاز علمی است. اگر چنانچه ما توانستیم در عرصه‌ی علمی، پیشرفت‌هایی را که تا امروز بحمدالله به دست آمده است، با همین سرعت دنبال کنیم، هم در زمینه‌ی مشکلات اقتصادی، هم در زمینه‌ی مشکلات سیاسی، هم در زمینه‌ی مشکلات اجتماعی، هم در زمینه‌ی مسائل بین‌المللی، مطمئناً گره‌گشایی‌های بزرگی خواهد شد. علم مسئله‌ی بسیار مهمی است. در این حدود ده سال، یازده سال گذشته، در این زمینه خیلی کار شده؛ لیکن بعد از این هم باید کار شود؛ کار مضاعف شود. من عقیده‌ام این است که کار علمی در دانشگاه و در کشور باید جهادی باشد؛ کار علمی جهادی انجام بگیرد.^۱

کاربردی کردن تحقیقات

مسئله‌ی کاربردی کردن تحقیقات و اختراعات - که اتفاقاً بعضی از جوان‌ها گفتند- جزو چیزهایی است که من رویش تکیه دارم. ما ممکن است یک تحقیقاتی بکنیم، در یک پروژه‌ی تبلیغاتی به جاهای خوبی هم محقق ما برسد؛ اما این در وضع کشور، در جهت

^۱ بیانات در دیدار دانشجویان ۱۳۹۲/۰۵/۰۶

رشد و توسعه‌ی کشور نقشی نداشته باشد؛ یعنی نتواند به ثروت ملی تبدیل شود. ما باید علممان را بتوانیم به ثروت ملی تبدیل کنیم. این، تلاش لازم دارد، برنامه‌ریزی لازم دارد.^۲

علم را وصل کنید به توسعه کشور؛ این یک جهاد است

من امروز به شما عرض می‌کنم، هم به مسئولین و مأموران دولتی و هم به آحاد مردم، به خصوص به شما جوان‌ها؛ این یک جهاد است. امروز تولید علم، تولید کار، تولید ابتکار، تولید کالا، کالای مورد نیاز مردم، تولید انسان کارآمد، تولید فرصت و تولید عزت، هر کدام از این‌ها یک جهاد است. مجاهد فی سبیل الله تولیدکننده است؛ باید هم علم را بیاموزیم و هم علم را تولید کنیم. ما باید یک کشور عالم بشویم. در یک روایتی از امیر المؤمنین نقل شده است که فرمود: «العلم سلطان، من وجده صال و من لم یجده صیل علیه»؛ یعنی علم اقتدار است، علم مساوی است با قدرت؛ هر کسی که علم را پیدا کند، می‌تواند فرمان‌روایی کند؛ هر ملتی که عالم باشد، می‌تواند فرمان‌روایی کند؛ هر ملتی که دستش از علم تهی باشد، باید خود را آماده کند که دیگران بر او فرمان‌روایی کنند. ما باید علم را با همه‌ی معنای کامل آن به عنوان یک جهاد دنبال کنیم؛ این را من به جوان‌ها، استادان و دانشگاه‌ها می‌گویم. علاوه بر این، علم مجرد و به تنهایی هم کافی نیست؛ علم را باید وصل کنیم به فناوری، فناوری را باید وصل کنید به صنعت، و صنعت را باید وصل کنیم به توسعه‌ی کشور. صنعتی که مایه‌ی توسعه و پیشرفت کشور نباشد، برای ما مفید نیست؛ علمی که به فناوری تولید نشود، فایده‌ای ندارد و نافع نیست. وظیفه‌ی دانشگاه‌ها سنگین است؛ وظیفه‌ی آموزش و پرورش سنگین است؛ وظیفه‌ی مراکز تحقیقاتی و مراکز پژوهشی سنگین است.^۳

^۲ بیانات در دیدار نخبگان جوان ۱۳۸۶/۰۶/۱۲

^۳ بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی ۱۳۸۵/۰۱/۰۱

ضرورت ورود به حوزه پژوهشی

گروه‌های جهادی در چند سال گذشته رشد چشم‌گیری به لحاظ کمی و بعضاً کیفی داشته‌اند، این تعدد گروه‌های جهادی و رسانه‌ای شدن حرکت‌های جهادی، رسالت بزرگی را بر دوش آنان نهاده‌است. و انتظار می‌رود مأموریت‌های جدیدی علاوه بر فعالیت‌های عمرانی، آموزشی، فرهنگی و بهداشتی را به عهده بگیرند. خصوصاً گروه‌های جهادی دانشجویی که پرچم دار علم و دانش‌اند.

لذا در صورتی که به سمت کارآمدسازی گروه‌های جهادی حرکت نکنیم و این گروه‌ها نتوانند در حوزه تخصصی خود یعنی "بهره‌گیری از توان علمی و عملی اساتید دانشگاهی، دانشجویان و متخصصین رشته‌های مختلف جهت حل علمی مشکلات مناطق محروم" وارد شوند، بعید نیست ذره ذره جایگاه خود را در مناطق محروم و حتی دانشگاه از دست بدهند.

از سوی دیگر آنچه که امروز متأسفانه شاهدیم این است که هنوز ارتباط سازمان‌یافته و مشخصی میان صنعت و دانشگاه برقرار نشده‌است. دانشجویان در فضایی کاملاً آکادمیک و به دور از فضای عملی چندین سال به تحصیل علم می‌پردازند درحالی که با مشکلات واقعی صنعت دست‌وپنجه نرم نمی‌کنند؛ این در حالی است که ایجاد نظام صحیح میان صنعت و دانشگاه، علاوه بر حل معضل بیکاری و ایجاد اشتغال، باعث صرفه‌جویی ارزی و استقلال صنعتی کشورمان خواهد شد.

دانشجو باید با اقشار مختلف جامعه در ارتباط باشد، باید مسائل را از نزدیک لمس کند، تا بتواند از پتانسیل دانشگاه برای رفع علمی و عملی مشکلات مردم استفاده کند. در غیر این صورت مطالبی می‌خواند، مقاله‌ای می‌نویسد و پروژه‌ای انجام می‌دهد که بعضاً هیچ ارتباطی با نیازهای واقعی جامعه ندارد.

حوزه فعالیت حرکت‌های جهادی باید آن‌چنان گسترده، عمیق و علمی شود که بتواند جامعه دانشگاهی کشور را با مناطق محروم کشور پیوند داده و تفکر پیگیری عدالت‌محور را در او زنده کند.

اهداف ورود به این حوزه

ورود گروه‌های جهادی به حوزه پژوهشی اهداف ملی و تشکیلاتی مختلفی را به همراه دارد. در اینجا تنها اشاره‌ای مختصر به این اهداف خواهیم داشت:

الف- اهداف ملی

- ✓ پیوند قشر دانشگاهی کشور با اقشار مختلف جامعه بویژه قشر کم برخوردار
- ✓ کاهش میزان خروج فارغ التحصیلان دانشگاهی از کشور با لمس کردن مشکلات از نزدیک و دیدن نقش خود در رفع مشکلات
- ✓ استفاده بهینه و حداکثری از ظرفیت مراکز علمی، پژوهشی کشور برای رفع مشکلات
- ✓ کمک به دولت در رفع مشکلات مناطق کم برخوردار با ارائه راه حل‌هایی علمی و عملی
- ✓ تقویت روحیه مطالبه گری منصفانه و آگاهانه بین جهادگران و دانشجویان

ب- اهداف تشکیلاتی

در کنار اهداف ملی، ورود گروه‌های جهادی به این حوزه می‌تواند برکات ذیل را برای آنها به همراه داشته باشد:

- ✓ گسترش حوزه فعالیت حرکت‌های جهادی و به دنبال آن افزایش دامنه مخاطبین گروه‌ها از دانشجویان صرفاً کارشناسی به دانشجویان ارشد و دکتری
- ✓ ایجاد ارتباطی مستمر بین گروه‌های جهادی و فضای علمی دانشگاه
- ✓ تقویت وجهه گروه‌های جهادی بین دانشگاهیان، مسئولین کشور و قشر کم برخوردار جامعه
- ✓ بومی‌سازی حرکت‌های جهادی و تبدیل شدن حرکت‌های جهادی مقطعی به حرکت‌های مستمر که در آن مسافرت جهادی محوریت ندارد.

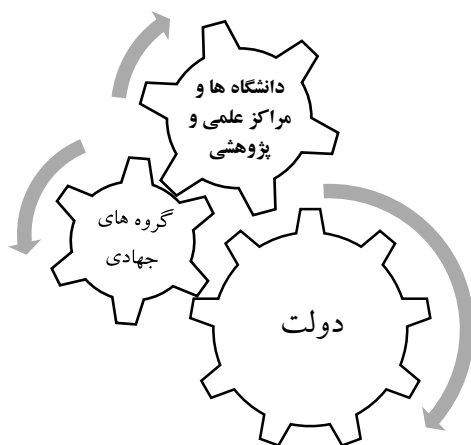
از کجا و چگونه شروع کنیم؟

جهادگران، پس از ورود به منطق، به مشاهده و بررسی دقیق محیط داخلی و خارجی پرداخته و در قالب پرسشنامه، تک نگاری، عکس، فیلم و...، تهدیدات، فرصت‌ها و نقاط قوت و ضعف منطقه را ثبت می‌نمایند، سپس مستندات منطقه را برای تحلیل و بررسی به دانشگاه‌ها و یا مراکز علمی، پژوهشی برده و در آن‌جا با استفاده از اساتید، دانشجویان و صاحب‌نظران، راه‌حل را در قالب پایان‌نامه و پروژه‌های علمی و یا طرح‌های ایجاد کسب‌وکار ارایه می‌دهند.

لازم به ذکر است که:

- ۱- تحلیل مشکلات و نیز ارائه راه‌حل لزوماً توسط اعضای گروه جهادی صورت نمی‌گیرد، زیرا ممکن است تخصص و تجربه کافی را نداشته باشند.
- ۲- مجری طرح‌ها نیز صرفاً جهادی‌ها نمی‌باشد. طرح می‌تواند از نوع سیاست بوده و توسط دولت اجرا گردد.

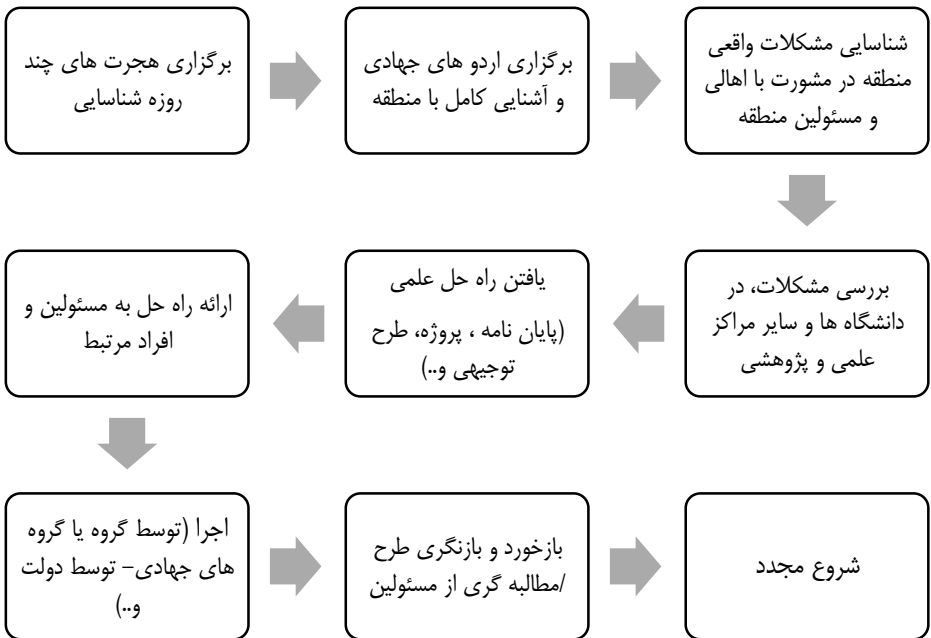
در اصل گروه‌های جهادی حلقه وصلی بین مسئولین دولتی و قشر دانشگاهی و متخصص جامعه هستند. گروه‌ها به واسطه نوع حضورشان در منطقه -که غالبا با مسافرت‌های جهادی دو سه هفته‌ای همراه است- از نزدیک و به خوبی با مشکلات مردم آشنا می‌شوند.

گروه در بررسی مشکلات نباید تنها به توان علمی و عملی خود نگاه کند. زیرا این توان محدود است و بدیهی است ناامید شود که نمی‌تواند تغییر عمده‌ای در منطقه ایجاد کند. همچنین گروه‌های غیر دانشجویی می‌توانند از پتانسیل دانشگاه‌ها و گروه‌های جهادی دانشجویی در این خصوص استفاده نمایند.

مسیر حرکت

در اینجا نمایی از فرایند حل مشکلات مناطق محروم توسط گروه های جهادی به تصویر کشیده شده است. گروه ها باتوجه به توان و تخصص خود می توانند بخشی و یا تمام این فرایند را به عهده بگیرند.

دو ایده ی موثر برای شروع کار

۱- حرکت در این مسیر نیازمند همراه کردن افراد مختلف با توانمندی های متفاوت است. لذا باید دامنه گروه جهادی را گسترش داد . اما از آن جا که در این چند سال گذشته

اغلب مخاطبین، حرکت‌های جهادی را صرفاً به فعالیت‌های سازندگی و یا مددجویانه می‌شناسند، نیاز است ابتدا این رویکرد را در بین مخاطبین رواج دهید. برپایی غرفه، برگزاری نشست‌هایی با موضوعاتی نظیر هدفمند کردن پایان نامه‌ها، برگزاری جلساتی با اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و.. می‌تواند به شما کمک کند.

۲- جهت موثر واقع شدن در این رویکرد، می‌بایست حضوری فعال و مستمر در یک منطقه داشته باشید؛ بومی شدن این امکان را برای شما فراهم می‌کند که ارتباط شما با منطقه در طول سال حفظ شود، همچنین راحت‌تر می‌توانید افرادی را که امکان حضور در مسافرت‌های جهادی را ندارند (نظیر اساتید و یا دانشجویان دکتری) را برای بررسی مشکلات به مناطق اعزام کنید.

گام اول- شناخت منطقه

اولین گام برای بهبود وضعیت یک منطقه، آشنایی کامل با آن منطقه است. بخشی از این آشنایی قبل از هجرت‌های جهادی و در قالب شناسایی منطقه صورت می‌گیرد که در آن ویژگی‌های کلی منطقه و امکان برگزاری هجرت، بررسی می‌گردد. (در اینجا ما به این نوع شناسایی اشاره‌ای نداریم)

اما شناخت کامل تنها با حضور مستمر در یک منطقه و در گفتگو با اهالی و مسئولین صورت می‌گیرد. شما می‌توانید در طول هجرت با کمک حضار اردو، به طور تخصصی، به ارزیابی منطقه پرداخته و تمامی فرصت‌ها و تهدیدات منطقه را ارزیابی نمایید. در این فرایند ممکن است مشکلات، نیازها و نکاتی استخراج کنید که حتی مردم و مسئولین منطقه نیز به آن توجهی ندارند.

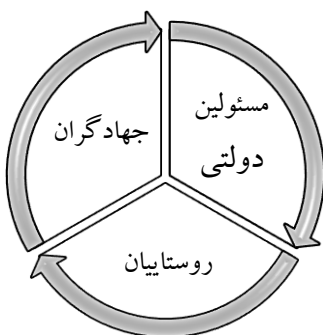
برای آشنایی با برخی پارامترهای اصلی شناخت منطقه، فرمی طراحی شده است که می‌تواند به شما در این امر کمک کند، طبعاً هرچقدر این فرم با دقت بیشتر و با مصاحبه

با افراد بیشتری در منطقه تکمیل گردد، بهتر می‌تواند در بهبود مستمر منطقه کمک کند. همچنین بهتر است تعداد جهادگران بیشتری در امر ارزیابی مشکلات منطقه ورود پیدا کنند تا منطقه از زوایای مختلف مورد ارزیابی قرارگیرد.

لازم به ذکر می‌باشد که فرم پیوست به حداقل فاکتورهای شناسایی اشاره دارد و بطور عمومی و برای تمام مناطق کشور، تدوین گشته‌است، گروه‌های جهادی بسته به منطقه هدف خود و با توجه به نوع مشکلات آن منطقه، می‌توانند فرم را اصلاح نموده و تکمیل نمایند. همچنین اگر گروه به طور خاص در حوزه‌ای مثلا گیاهان دارویی، پزشکی، معدن و... پژوهش می‌کند می‌تواند فرم خاص خود را طراحی کند. فرم باید به گونه‌ای جامع باشد که با توجه به هزینه‌ها و سختی‌های سفر به منطقه، کمتر نیاز به بازبینی منطقه باشد. پارامترهای اصلی شناسایی منطقه عبارت‌اند از:

اقلیم و جغرافیا	تحصیلی	اشتغال
جمعیت	بهداشت/درمان	صنعت، معدن، تجارت
اجتماعی	امنیت	کشاورزی، دامپروری
فرهنگی	زیرساخت‌ها	مزیت‌های اقتصادی

در شناسایی باید از منابع مختلفی مدد بگیریم. اکتفا کردن به نظرات یک گروه خاص، اطلاعات جامعی را در اختیار ما قرار نمی‌دهد، به عنوان مثال ممکن است توسط اهالی، نکته‌ای مطرح شود که در نگاه مسئولین وجود ندارد همچنین ممکن است یک روستایی به برخی از نیازهای اصلی خود توجه نداشته باشد و شما را به سوی نیازهایی سوق دهد که در نگاه کلی دارای اولویت چندانی نباشد.

بررسی مجموع نظرات مسئولین، روستاییان و جهادگران می تواند ما را به سوی راهکارهای توسعه و پیشرفت منطقه سوق دهد.

گروه های موثر در شناخت منطقه	
مسئولین	استانداری و فرمانداری (استاندار- معاون استاندار - معاونت برنامه ریزی و اشتغال - معاونت سیاسی، امنیتی و اجتماعی- گروه مشاوران جوان - دفتر آمار، اطلاعات GIS - دفتر امور روستایی - دفتر آموزش و پژوهش)
	کمیته امداد امام خمینی (ره)
	جهاد کشاورزی
	سازمان بسیج سازندگی
	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان
	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
	اداره کل آموزش فنی حرفه ای استان
	آموزش و پرورش
	سازمان امور عشایری
	سازمان بازارچه های مرزی
	امام جمعه
	و...
اهالی	دهدار و بخش دار
	شورای روستا
	کدخدا- ریش سفید
	بسیج روستا
	عالم (روحانی) روستا
	اهالی روستا (مرد و زن - جوان و میان سال و کهن سال)
	و...

عنوان	آدرس	مطالب استخراجی
مرکز آمار ایران	amar.org.ir	برآورد جمعیت به تفکیک، تعاونی ها، دام و...
وب سایت استانداری ها	—	سند توسعه استان (چشم انداز ۲۰ ساله استان)
سازمان هواشناسی کشور	wether.ir	دمای هوای استان ها + میزان بارش و
شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران	wrs.wrm.ir	میزان بارندگی، جریان های سطحی و آب زیر زمینی ، رودخانه ها ، سدها و ...
وزارت جهاد کشاورزی	maj.ir	بانک محصولات کشاورزی و دامی استان ها - اولویت های سرمایه گذاری کشاورزی و دامی استان ها و
وزارت صنعت، معدن و تجارت	mimt.gov.ir	آمار اطلاعات معادن و صنایع - سیمای کلی استان ها
کمیته امداد امام خمینی (ره)	emdad.ir	آمار افراد تحت پوشش - طرح های خودکفایی - نحوه حمایت از مددجویان (تسهیلات)
شبکه روستایی ایران	roostanet.ir	بانک اطلاعات روستایی (جمعیت، نیروی کار ، زیرساختی)
سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران	isipo.ir	آمار صنایع کشور - آمار صنایع کوچک
سازمان میراث فرهنگی	ichto.ir	آمار صنایع دستی ، میراث فرهنگی و گردشگری و ...
وزارت راه و شهرسازی	mrud.ir	آمار راه های کشور

چند نکته جهت شناسایی موثر و مطلوب :

- ✓ بهتر است قبل از ورود به منطقه، آن بخشی از اطلاعات کلی که در وب سایت‌ها موجود است استخراج کنید تا در گفتگو با مسئولین و اهالی بتوانید از آن مطالب استفاده نموده و راحت‌تر به مسائل مهم منطقه بپردازید. البته هنگام استفاده از مطالب وب سایت‌ها، به تاریخ به‌روز رسانی مطالب توجه فرمایید.
- ✓ گاهی دیدن پرسشنامه در دست مصاحبه‌گر می‌تواند باعث جهت‌گیری در مصاحبه شونده شود و یا نسبت به ثبت اطلاعات جهت‌گیری منفی داشته باشد یا قسمتی از حقیقت را بیان نکند، می‌توان به مدل گفت وگو با مصاحبه شونده بدون در دست داشتن چیزی و پنهان نمودن یک دستگاه ضبط صدا مبادرت ورزید.
- ✓ کسب اطلاعات در برخی زمینه‌ها فقط به صورت کمی مورد نیاز است اما در برخی موارد آمار و اعداد دردی را دوا نمی‌کند و باید توصیف کیفی صورت پذیرد.
- ✓ همواره باید هنگام حضور برای شناسایی در منطقه، هر روز اطلاعات را بازبینی و ارزیابی نمود تا در برخی موارد تناقضات برخی جواب‌های داده شده توسط مصاحبه شوندگان توسط تیم شناسایی مشخص شود و در ادامه روند شناسایی مورد توجه قرار گیرد.

گام دوم- یافتن راه‌حل علمی

پس از شناسایی دقیق منطقه، مجموعه‌ای کامل از ظرفیت‌ها، توانایی‌ها، محدودیت‌ها و مشکلات منطقه به‌دست می‌آید. این مجموعه اطلاعات خام، بستر مناسبی را برای شناخت مناسب و ارایه راهکارهای متناسب با ساختار منطقه فراهم می‌سازد.

در این گام گروه جهادی با حضور در دانشگاه و یا دیگر مراجع علمی، به بیان مسئله می پردازد و با در اختیار قرار دادن مستندات حاصل از شناسایی و به چالش کشیدن مطالب آن، مخاطبین را به ارائه راه حل دعوت می کند.

نکته:

- ✓ گروه‌ها در بیان مسئله، به راه حل پیشنهادی خود اشاره‌ای نداشته باشند تا ذهن مخاطب، قالب خاصی نگرفته و بتواند ایده پردازی کند.
- ✓ صرف اتکا به راه حل پیشنهادی مجامع علمی (دانشگاه، پژوهشگاه و...) نمی تواند کارساز باشد، لذا پس از ارائه راه حل، باید توسط افرادی که منطقه را از نزدیک دیده اند، طرح ها و ایده ها مورد مطالعه قرار گرفته و به چالش کشیده شود، تا ملاحظات منطقه در آن لحاظ شده و از حالت انتزاعی به عملیاتی تبدیل گردد.

مجموعه اقدامات این گام

دسته بندی و اولویت بندی مسائل منطقه
فراخوان عمومی در سطح دانشگاه (دعوت از دانشجویان، اساتید و فارغ التحصیلان)
برگزاری نشست های موضوعی با دانشجویان و اساتید رشته های مرتبط
تخصیص پروژه، پایان نامه، کارآموزی و... مرتبط با مسائل
برونسپاری موضوعاتی که خارج از توان و یا تخصص دانشگاه است
ارزیابی دقیق راهکارهای پیشنهادی
تدوین یک مدل کلی
(که در آن راهکارهای ارائه شده به عنوان جزیی از کل مطرح شده و میزان اثرگذاری هر کدام مشخص شده است)

ممکن است اساتید دانشگاه ها و برخی صاحب نظران، مستقیماً نتوانند برای منطقه گامی بردارند و اصلاً فرصت شنیدن مطالب شما را نداشته باشند؛ لذا در جلسه با این افراد می‌توانید صرفاً یک دید کلی از منطقه و نیازهای آن ارائه دهید و آن‌ها را مجاب نمایید که از ظرفیت علمی و پژوهشی مجموعه‌شان استفاده کنند.

گروه‌های دانشجویی نیز توجه داشته باشند که هنر آن‌ها در استفاده از تمام ظرفیت دانشگاه است. یعنی بتواند از مجموع ایده‌ها (رشته‌های تحصیلی مختلف)، افراد (اساتید، نخبگان، کارشناسان و افراد توانمند مرتبط با دانشگاه) و امکانات (پژوهشکده‌ها، آزمایشگاه، کارگاه‌های موجود در دانشگاه) در حل علمی مشکلات مناطق محروم بهره‌مند شود.

نکته: هر راه‌حل و یا ایده‌ای را به راحتی نپذیرید. سعی کنید شما اولین نقدکننده ایده‌ها باشید تا با جوانب مختلف آن آشنا شوید و در مرحله اجرا با مشکل مواجه نشوید.

گام سوم- ارائه راه‌حل و اجرای آن

به طور معمول سه گروه مخاطب در ارائه راه حل وجود دارد:

۱. اهالی (مردم ، جوانان ، صاحبان نفوذ ، نخبگان دانشگاهی منطقه و ...)
۲. مسئولین دولتی
۳. حامیان (خیرین، سرمایه‌گذاران، تعاونی ها و..)

راه حل باید به گونه‌ای علمی و دقیق باشد که بتوان آن را به مخاطبین مختلف ارائه نمود. در ارائه راه حل به مسئولین منطقه، ضمن بیان مستندات علمی و چگونگی یافتن راه حل، باید میزان اثرات مثبت و منفی پیاده‌سازی طرح در منطقه را تبیین کرده و نقش دولت، مردم و گروه جهادی را در اجرای طرح تبیین کرد. حامیان و اهالی نیز بیشتر به اثربخشی و مزایای طرح دقت می‌نمایند.

طرح می‌تواند از نوع سیاست باشد، می‌تواند نیازمند تاسیس صنایع بزرگ باشد، می‌تواند به زیرساخت‌های منطقه توجه داشته باشد و بطور کلی ابعاد طرح ممکن است بگونه‌ای باشد که اجرای آن از دست گروه‌های جهادی خارج باشد. در این صورت طرح را به سازمان‌های دولتی مرتبط پیشنهاد داده و از آنها مطالبه می‌کنید. در این‌جا چون مطالبه به نوعی علمی و با ذکر استدلال دقیق و با پشتوانه دانشگاه صورت می‌گیرد، مسئولین بهتر همکاری خواهند کرد.

اما اغلب طرح‌ها از نوع ایجاد کسب‌وکاراند. ایجاد بنگاه‌های اقتصادی خرد و متوسط، با نگاه به ویژگی و شرایط مناطق، یکی از راه‌حل‌های ساده و در عین حال پرکاربرد برای خودکفایی مناطق است که با مطالعاتی در سطح دانشجویی می‌توان به آن دست یافت. در این‌جا پس از مطالعه فنی طرح، ارزیابی بازار، بررسی مالی و...، از اهالی و سرمایه‌گذاران دعوت به همکاری می‌شود.

نکته حائز اهمیت در اجرای طرح‌ها این است که یک طرح هرچقدر هم کارا باشد اما گروه‌های جهادی نتوانند مسئولین و اهالی منطقه را در پیاده‌سازی آن همراه کنند، به سرانجام نخواهد رسید. لذا یکی از تلاش‌های اصلی جهادگران بخصوص در طول مسافرت جهادی، توجیه اهالی و مسئولین و تلاش برای همراهی آنها از ابتدا تا انتهای مسیر است. توجه به ظرفیت‌های انسانی منطقه بخصوص جوانان، دانشجویان و فارغ التحصیلان، در اجرای هرچه بهتر طرح‌ها بسیار حائز اهمیت است به طوری که گروه می‌تواند تنها مشاور و پشتیبان طرح بوده و اجرای کامل آن را به مرور زمان به آنها واگذار نماید.

چالش‌های پیش روی و نحوه غلبه بر آن

ورود حرکت‌های جهادی به این عرصه با چالش‌هایی روبروست، توجه به این چالش‌ها می‌تواند اثرات منفی حاصل از آن را کاهش دهد، در اینجا به برخی از چالش‌ها اشاره خواهیم کرد:

(۱) حرکت‌های جهادی اغلب کوتاه و مقطعی‌اند لذا در بازه زمانی محدودی که در مناطق حضور دارند، نمی‌توانند فعالیت گسترده‌ای داشته باشند.

✓ متأسفانه این مسئله یکی از آسیب‌های حرکت‌های جهادی است. حضور دو سه هفته‌ای گروه‌های جهادی در مناطق محروم هر چند بسیار مفید است اما وقتی اثربخشی آن زیاد می‌شود که این حضور در سایر فصول و ایام سال نیز ادامه پیدا کند.

✓ تشکیل کارگروه‌های تخصصی چند نفره می‌تواند حضور در مناطق را مستمر و اثربخش کند. در حال حاضر تنها گروه‌هایی در مناطق به طور مستمر فعالیت می‌کنند که در حوزه‌های مختلف فرهنگی، علمی و نیز اشتغال‌زایی به طور ویژه ورود کرده‌اند. این گروه‌ها در طول سال یک یا دو مسافرت با حضور حداکثری جهادگران در مناطق دارند و در دیگر ایام سال توسط گروه‌های تخصصی چند نفره به پیگیری مشکلات مردم در ارتباط با اهالی و مسئولین می‌پردازند.

(۲) گروه‌های جهادی شناخت کامل و جامع نسبت به مناطق ندارند لذا نمی‌توانند راه حلی پیشنهاد دهند و اقدامی کنند که همه جانبه و با در نظر گرفتن شرایط منطقه باشد.

✓ این آسیب برمی‌گردد به بومی نبودن گروه‌های جهادی. جابجایی گروه‌ها از استان خود به استانی دیگر ضمن تحمیل هزینه‌های بالای حمل و نقل، اجازه

نمی‌دهد که جهادگران به طور جامع و عمیق با مناطق آشنا شوند و از طرفی به علت سختی و دوری راه نمی‌گذارد گروه به طور مستمر پیگیر مشکلات منطقه باشد.

✓ در اینجا اولین توصیه به گروه های جهادی این است که در استان خود و یا در نهایت استان مجاور فعالیت داشته باشند. لزومی ندارد که به عنوان مثال یک گروه از استان خراسان به بوشهر رفته و گروهی از بوشهر به خراسان! ✓ اما در صورتی که بنا به دلایل مختلف، امکان فعالیت در استان خود را ندارید بهتر است منطقه‌ای را برای حضور چند ساله انتخاب کنید تا به مرور زمان شناخت جامعی نسبت به مردم، مسئولین، فرهنگ، آداب و رسوم، منابع انسانی، منابع طبیعی و... پیدا کنید. همچنین حضور چند ساله و موثر در یک منطقه اعتماد اهالی و مسئولین را به دنبال خواهد داشت.

۳) گروه های جهادی تخصص و تجربه کافی در زمینه‌های مختلف ندارند، لذا طرح و پیشنهادات آن‌ها از عمق کافی برخوردار نیست.

✓ همانطور که اشاره شد، تحلیل مشکلات و نیز ارائه راه‌حل لزوماً توسط اعضای گروه جهادی صورت نمی‌گیرد، گروه‌ها به عنوان حلقه وصلی بین اهالی، مسئولین و جامعه علمی و تخصصی کشور هستند که پس از حضور مستمر در منطقه و بررسی مشکلات مردم از نزدیک، با کمک سایر نهادها و متخصصین امر به دنبال راه حل مناسب می‌گردند. خصوصاً گروه‌های دانشجویی به راحتی و به خوبی می‌توانند از ظرفیت دانشگاه‌ها در این حوزه استفاده کنند.

۴) در اجرای طرح‌ها دستگاه‌های دولتی و مردم همکاری و مشارکت لازم را نخواهند داشت.

✓ در ارتباط با اهالی، این به هنر گروه برمی‌گردد که چگونه بتواند با حضور مخلصانه و مفید خود در یک منطقه و در طول مسافرت های جهادی، اعتماد اهالی و معتمدین و بزرگان منطقه را کسب نماید.

✓ در ارتباط با مسئولین، وقتی طرح های پیشنهادی پس از مطالعات دقیق و با استفاده از نظرات کارشناسی صاحب نظران و حتی القدور در قالب یک طرح استاندارد و یا پروپوزال علمی ارائه شود، اعتماد و مشارکت مسئولین را جلب خواهد نمود. بدیهی است که در غیر اینصورت مطالبه گروه چون از عمق کافی برخوردار نیست و راه حل علمی و مطالعه شده ای ارائه نمی دهد، با کم لطفی مسئولین مواجه خواهد شد.

✓ گروه های جهادی در تمامی طرح های خود، حتی اگر به هیچ گونه کمک مادی و غیر مادی نیاز نداشته باشند، باید مردم و مسئولین را در تدوین، اجرا و نظارت بر طرح ها مشارکت دهند. به عنوان مثال اگر طرح اشتغال زایی دارند باید از سرمایه های اهالی حتی به مقدار اندک استفاده کنند تا اهالی کار و نتیجه کار را از خود بدانند.

نمونه‌های موفق

برخی اقدامات پژوهشی انجام شده توسط گروه های جهادی

الف- آمایش سرزمینی

✓ شناسایی ابعاد کالبدی، جمعیتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روستای هوتک از توابع شهرستان کنارک

گوشه ای از مقدمه این پژوهش..

"در سال های اخیر نهادها و سازمان های دولتی و غیردولتی متعددی به حمایت از روستا و روستاییان برخاسته و در راستای توسعه روستا در زمینه های گوناگون اقدامات مفیدی انجام داده اند. یکی از این سازمان ها جهاد دانشگاهی است که در سالهای اخیر اقدامات داوطلبانه‌ای در راستای بهبود شرایط روستا و روستاییان صورت داده است. سازمان دانشجویان جهاد دانشگاهی، با استفاده از نیروهای دانشجویی به صورت داوطلبانه، روستاهایی را از مناطق محروم انتخاب می کند و در آن روستاها خدمات همچون پزشکی، آموزشی، عمرانی و... برای تغییر وضع موجود روستاییان انجام می دهد.

در این سازمان واحدی در جهت توانمندسازی روستاهای استان سیستان و بلوچستان تشکیل شده است که به صورت اختصاصی به توسعه و توانمندسازی روستاهای محروم استان سیستان و بلوچستان میپردازد. در این راستا برنامه ای جهت شناسایی وضعیت موجود روستای هوتک از توابع شهرستان کنارک استان سیستان و بلوچستان جهت انجام اقدامات توانمندسازی ترتیب داده شد تا در مراحل بعدی اقدامات انجام شده در راستای نیازها و توانایی های روستاییان صورت گیرد.

اهمیت مطالعه اولیه و شناسایی نقاط قوت و ضعف روستاها می تواند در برنامه ریزی و اولویت بندی اقدامات مورد نیاز بسیار ضروری باشد. به طوری که به دلیل محدودیت منابع و زمان باید از ائتلاف منابع جلوگیری کرده و به بهترین شکل از منابع در دسترس انسانی و اقتصادی بیشترین بهره را گرفت.

این گزارش بیانگر وضعیت موجود روستای هوتک از جنبه های کالبدی، جمعیتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، تبیین نقاط قوت و ضعف در کنار تهدیدها و فرصتهای روستا به همراه پیشنهادات متعدد در زمینه های گوناگون مورد بررسی می باشد. امید است راهکارهای ارائه شده در این گزارش مورد استفاده برنامه ریزان، مسئولین و کارشناسان قرار گرفته و باعث بهبودی وضعیت موجود روستای هوتک گردد.

قابل ذکر است گزارش حاضر، حاصل بازدید میدانی و حضور تیم پژوهش در روستای هوتک از ۳۴ می باشد. تیم پژوهش متشکل از ۲۲ نفر در قالب سه گروه پزشکی، کشاورزی و اجتماعی به همراه تیم اجرایی و هماهنگی بوده است."

ب- پایان نامه های دانشجویی

✓ تدوین پایان نامه دانشجویی در دانشگاه امیرکبیر با موضوع "ایجاد کارگاه زود بازده در روستاهای سربیشه (رشته مهندسی صنایع)" گوشه ای از مقدمه این پایان نامه...

"قاعده ی نانوشته ایست در دانشگاه های کشور -و حتی دانشگاه های خوب کشور- که پایان نامه ها -خاصه در دوره کارشناسی- بی هدف و بی فایده تعریف و انجام

می‌شوند و بیشتر به درد یک فارغ التحصیلی بی‌دردسر می‌خورند تا رفع نیاز کشور و باز شدن گره‌ای از کار ملت. گاه گاهی در گوشه و کنار هم که پروژه‌هایی خوب و متناسب با نیاز کشور و عمیق تعریف شده، در حدِ همان گوشه و کنار مانده و متاسفانه تبدیل به قاعده و جریان نشده است. ما جداً بر آن بودیم که کارمان و تلاشمان مرحمی باشد بر یکی از دردهای کشور و کمکی به تسریع حرکت پرشتاب و رو به رشد پیشرفت..."

✓ تدوین پایان نامه دانشجویی در دانشگاه امیرکبیر با موضوع "مدل پیشرفت مناطق روستایی و محروم" چکیده ای از پایان نامه...

"موضوع این پروژه تهیه ی مدل پیشرفتی برای مناطقی است که معمولاً کمتر به آن‌ها بها داده می‌شود و اصطلاحاً مناطق محروم خوانده می‌شوند. این کمتر توجه شدن هم اصلاً به معنای اهمیت نداشتن این مناطق نیستند بلکه علت اصلی این است که معمولاً نمی‌دانند در برخورد با این مناطق به چه صورت باید برخورد کنند. (گاه‌ها کارهای نسبتاً زیادی هم انجام می‌شود ولی درد اصلی حل نمی‌شود). لازم دیدیم مدلی طراحی کنیم تا گامی باشد برای این مشکل اساسی کشور...."

✓ تدوین چند پایان نامه دانشجویی در دانشگاه علم و صنعت با عناوین: زنجیره تامین صنایع دستی (رشته مهندسی صنایع)، طراحی صنعتی مشک عشایری (رشته طراحی صنعتی)، تولید تانن از بلوط (رشته مکانیک و صنایع)

ج- مطالعات موردی

✓ بررسی اجمالی وضعیت معادن استان خراسان جنوبی توسط جمعی از دانشجویان
رشته عمران گروه جهادی روح الله

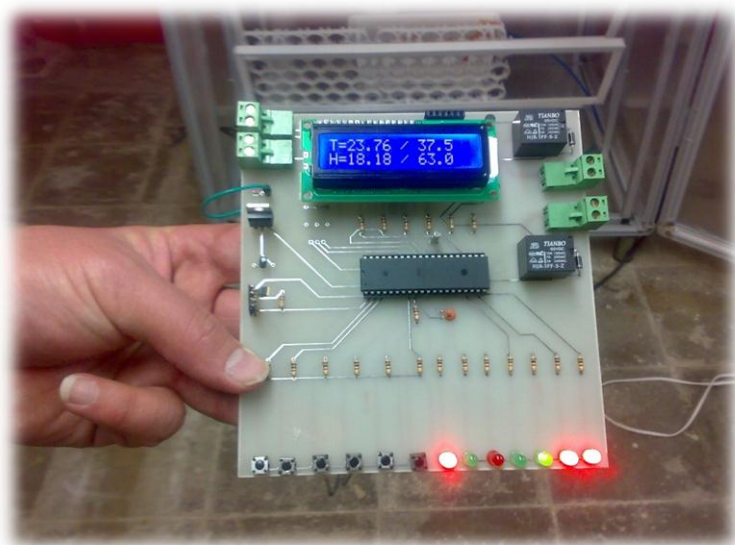
✓ بررسی وضعیت قنات های یکی از دهستان های خراسان جنوبی و ارسال طرح
پیشنهادی به دفتر رسیدگی به مناطق محروم ریاست جمهوری

✓ بررسی طراحی توربین های بادی در شهرستان سربیشه (کارشناس ارشد مهندسی برق
دانشگاه امیرکبیر)

✓ طرح مکانیزه کردن زعفران و کشمش (دانشجو کارشناسی ارشد مکانیک)

✓ طراحی و ساخت دستگاه جوجه کشی توسط دانشجویان مهندسی برق (گروه های رضوان، گروه جهادی روح الله، شبکه طلایه داران جهاد)

معرفی و هسته توانمندسازی حرکت‌های جهادی

هسته توانمندسازی حرکت‌های جهادی، مجموعه‌ای از پیشکسوتان جهادی است که تلاش دارد با مشورت و هم‌اندیشی با فعالین جهادی، نخبگان دانشگاهی، مسئولین و متخصصین، راهبردها و راهکارهای حل علمی مشکلات مناطق محروم را فراهم کرده و با در اختیار قرار دادن محتوای مورد نیاز و ایجاد ارتباط تشکیلاتی بین توانمندی‌های فعالین جهادی، مسیر حرکت گروه‌های جهادی را هموار نماید.

تلاش ما در توانمندسازی همه‌جانبه حرکت‌های جهادی در عرصه‌های مختلف است اما باتوجه به شرایط فعلی کشور و ظرفیت‌های مغفول مانده جهادگران در دو عرصه پژوهشی و اشتغال‌زایی، به این دو عرصه نگاه ویژه‌تری خواهیم داشت.

در عرصه پژوهشی برگزاری نشست‌های دانشجویی، تعریف موضوعات پژوهشی متناسب با رشته‌های تحصیلی و در نهایت هدایت و جهت‌دهی پروژه‌ها و پایان‌نامه‌های دانشجویی با محوریت مشکلات مناطق محروم، از جمله خدمات پژوهشی به گروه‌های جهادی می‌باشد. همچنین در حوزه اشتغال‌زایی خدماتی چون، انجام مطالعات امکان‌سنجی (FS)، تدوین طرح کسب و کار (BP)، مشاوره و آموزش کارآفرینی، تدوین و در اختیار قرار دادن بانک طرح و ایده در برنامه‌های ما قرار دارد.

اتاق پژوهشی

به منظور ترویج و حمایت از کار پژوهشی بین جهادگران مجموعه‌ای به نام "اتاق پژوهش" طراحی کرده‌ایم. این اتاق محلی است برای کسانی که می‌خواهند مشکلات مناطق محروم را به طور علمی در دانشگاه و سایر مراکز پژوهشی بررسی کرده و راهکار ارائه دهند. در این بخش امکان تعریف موضوعات پژوهشی از سوی جهادگران و نیز امکان دریافت موضوعاتی برای پروژه‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات دانشجویی است.

علاوه بر فعالین جهادی، دانشجویان، اساتید و کسانی که علاقمند به کمک در حرکات جهادی‌اند اما امکان حضور مستمر در مناطق محروم را ندارند می‌توانند از این طریق مناطق محروم را یاری کنند.

